

лу загальних витрат закладу, калькулювання фактичної собівартості послуг. Створена за такими параметрами інформація забезпечить якісний аналіз та планування цієї ділянки економіки закладам освіти.

Література

1. "Про загальну середню освіту" Закон України від 13.05.99, № 651-XIV.
2. Економіка підприємства: Підручник/ За заг. ред. С.Ф. Покропивного. – Вид. 2-ге, перероблене та доповнене. – К.: КНЕУ, 2001. – 528 с., іл.
3. Марцин В.С. Економіка споживчої її кооперації: Підручник/ В.С. Марцин, І.Т. Петрук, М.В. Панасик/ За ред. В.С. Марцина. – К.: Либідь, 1996. – 400 с.
4. Положення стандарт бухгалтерського обліку 16 "Витрати" (Наказ Міністерства фінансів України, № 318 від 31 грудня 1999 р., зареєстрований в Міністерстві юстиції України, № 27/4248 від 19 січня 2000 р.).
5. "Про оподаткування прибутку підприємств" Закон України від 22.05.97 р. № 283/97-ВР.
6. Свірко С.В. Організація бухгалтерського обліку в бюджетних установах: Навч. посіб. – К.: КНЕУ, 2003. – 380 с.

УДК 37.013.2

Ст. наук. співроб. Л.А. Блонський, канд. фіз.-мат. наук –
Міжрегіональна академія управління персоналом

ОРГАНІЗАЦІЯ ОСОБИСТІСНО-ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ З ІНФОРМАЦІЙНИХ ДИСЦИПЛІН У ВИЩИХ ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Розглянуто методику вивчення інформаційних дисциплін у вищих закладах освіти, яка базується на особистісно-діяльнісному підході до навчання у співробітництві в малих групах.

Ключові слова: особистісно-орієнтоване навчання, особистісно-діяльнісний підхід, навчання у співробітництві.

*Senior scientific officer L.A. Blonsky – Inter-Regional Academy
of Personnel Management*

The organization of information subjects' person-oriented teaching for the higher educational institute

The practical method for the information subjects' teaching in higher educational institutes, that is based on personal-active approach and cooperative learning in the small students groups, is considered.

Keywords: personal-oriented teaching, personal-active approach, cooperative learning.

Сучасний етап розвитку цивілізації – перехід від індустріального до науково-інформаційного суспільства, характеризується швидкою зміною ідей, знань, технологій та інформації, що викликає необхідність відповідних змін у сучасній системі освіти. Основними тенденціями в освітньому процесі є інтенсифікація знань, особистісна орієнтація, інноваційні технології та інформатизація [4]. В умовах глобальної інформатизації суспільства особливого значення набуває вивчення у закладах освіти інформаційних технологій, так як отриманий майбутніми фахівцями рівень знань визначатиме у найближчі роки і рівень країни у науково-інформаційному суспільстві.

У зв'язку з цим перед навчальними закладами та педагогами повстає завдання підвищення ефективності вивчення інформаційних дисциплін з урахуванням світових тенденцій. Який підхід до навчання і яку педагогічну технологію при цьому слід застосувати? Творчий розвиток особистості [3] досягається у сучасному навчальному процесі досягається особистісно-орієнтованими підходами до навчання [5, 6]. Таким, зокрема, у педагогічній психології є особистісно-діяльнісний підхід, створений працями К.Д. Ушинського, Л.С. Виготського, С.Л. Рубінштейна, А.Н. Леонтьєва та інших [2], особистісна компонента якого центрує увагу на розвитку особистості суб'єкта, а діяльнісна – на активній, цілеспрямованій та усвідомленій взаємодії суб'єкта з оточуючим середовищем і скерована на підвищення творчої активності особистості у навчальному процесі. Діяльнісна компонента підходу є основою підготовки майбутніх фахівців до практичної діяльності.

Мета статті – визначити шляхи активізації діяльнісної компоненти особистісно-орієнтованого навчання підчас вивчення інформаційних дисциплін у вищих закладах освіти для застосування в педагогічній практиці. Проведені нами у цьому напрямі дослідження особливостей суб'єктів навчання і специфіки інформаційних дисциплін, дозволили визначити наступні умови, яких необхідно дотримуватись для успішної активізації діяльнісної компоненти особистісно-орієнтованого навчання при організації навчального процесу:

- обов'язкове і послідовне виконання суб'єктом індивідуальних завдань із прогресуючою складністю у процесі практичних занять та самостійної роботи;
- наявність мотивації навчальної діяльності і пробудження у суб'єкта інтересу до виконання індивідуальних завдань, для чого останні повинні пов'язуватись з майбутнім фахом, мати новизну і практичну значимість, а зміст і рівень їх складності – враховувати індивідуальні особливості суб'єкта;
- своєчасне забезпечення суб'єктів навчання технічними засобами, програмним забезпеченням та джерелами інформації, необхідними для виконання індивідуальних завдань;
- створення позитивного впливу оточуючого середовища на процес виконання суб'єктом індивідуальних завдань;
- наявність постійного доброзичливого контролю усього процесу виконання індивідуальних завдань, який супроводжується корекцією дій суб'єкта і оприлюдненим оцінюванням його результатів як моральної винагороди.

Вказані умови передбачають вміння викладача формувати індивідуальні завдання, організовувати процеси їх виконання і контролю та формувати таке навчальне середовище, яке здатне здійснювати позитивний вплив на ці процеси. Таким середовищем у західних системах освіти є навчальні колективи, у яких використовуються відомі технології співробітництва, зокрема технологія малих груп, розроблена Р. Славіним, Р. Джонсоном, Д. Джонсон, Д. Аронсоном, Ш. Шараном [6, с. 35]. Для застосування технології малих груп в умовах існуючої в Україні лекційно-семінарської системи педагог повинен покладатись на власний досвід і розвивати власні пошуки, особливо, якщо йдеться про професійне навчання з конкретних навчальних дисциплін [7, с. 30]. Так, для особистісно-орієнтованого навчання з інформаційних дисциплін, як показує наша практика, найбільш ефективною є технологія малих груп, у якій застосовано взаємозв'язок елементів колективного і індивідуаль-

ного навчання. Для організації такого типу особистісно-орієнтованого навчання в малій групі педагогу необхідно:

- провести попереднє теоретичне навчання з даного предмету (теми, розділу або модуля) і на основі опитування (семінару) визначити індивідуальні рейтинги студентів з засвоєння теоретичних знань;
- навчальну групу для проведення практичних занять розбити на невеликі бригади (по 3-4 чол.) з приблизно рівними сумарними рейтингами і визначити у кожній бригаді лідера з найвищим рейтингом знань з даного предмету;
- організувати виконання колективних завдань та тренінгу у бригаді в умовах колективних та взаємних консультацій;
- дати можливість лідеру продемонструвати процес виконання колективних завдань у присутності бригади, дати оцінку, проаналізувати помилки і доручити лідеру провести навчання у своїй бригаді, застосовуючи принцип підтягування знань у бригаді до свого рівня;
- провести оцінювання рівня виконання колективних завдань у кожній бригаді, пов'язуючи оцінку лідера з оцінкою результатів виконання завдань членами бригади (лідер отримує "відмінно", якщо у бригаді немає жодної незадовільної оцінки);
- розробити, видати та організувати процес виконання особистісно-орієнтованих індивідуальних завдань студентами в умовах індивідуальних і взаємних консультацій;
- провести оцінювання результатів виконання індивідуальних завдань та аналіз помилок у кожній бригаді, оприлюднити результати оцінювання індивідуальних завдань бригадами та заслухати доповіді найкращих робіт студентів від кожної бригади.

Вказані дії скеровані на активізацію діяльнісної компоненти особистісно-орієнтованого навчання і мають метою послідовне набування суб'єктом знань, навичок і умінь у взаємодії з колективом; цей процес відбувається за наступною логічною схемою:

- **1-й крок: *зроби як усі*** – передбачає вивчення і закріплення основних прийомів виконання практичних завдань, як колективних, так і індивідуальних за принципом підтягування до рівня лідера у малих групах. При цьому рівень знань студента поступово зростає, формуються професійні уміння, впевненість у своїх діях.
- **2-й крок: *зроби сам*** – передбачає виконання колективних і індивідуальних практичних завдань як в умовах взаємного навчання і співробітництва у малих групах, так і самостійно в позаурочний час. Студент повинен самостійно використати набуті навички, перевірити і вдосконалити свої уміння, можливо, виконати завдання по-своєму.
- **3-й крок: *покажи іншим*** – передбачає набуття вмінь готувати і проводити публічні демонстрації виконаних практичних завдань, і, фактично, є елементом тренінгу до захисту курсових і дипломних робіт та виступів з науковими доповідями у майбутньому. Студент у цьому елементі самоутверджується як спеціаліст, формуються його маркетингові вміння, що є надзвичайно важливим у ринкових умовах.
- **4-й крок: *навчи інших*** – передбачає вміння передати свої знання і практичні вміння колегам в малій групі, добитись зростання їх знань і вмінь. Студент при цьому налагоджує взаємодопомогу, обмінюється досвідом, виявляє свої педагогічні нахили, формує свою самооцінку як спеціаліст і особистість.

- **5-й крок: *СОТВОРИ нове*** – передбачає самостійне і творче виконання особистісно-орієнтованих індивідуальних завдань і пробудження у студента сталого інтересу до професійної творчості у майбутньому. Студент здійснює пошук власних рішень, вивчає світовий досвід, порівнює з ним свої результати, вчиться аналізувати і оптимізувати рішення. Цей елемент є кульмінацією у професійному рості суб'єкта.

Таким чином, активізація діяльнісної компоненти особистісно-орієнтованого навчання здійснюється при суб'єктно-суб'єктній взаємодії за ініціативою суб'єкту педагогічної діяльності як основної рушійної сили цього процесу і організатора навчальної діяльності та навчально-педагогічного співробітництва у малій групі.

Описана методика особистісно-орієнтованого навчання успішно застосовується на практиці при викладанні ряду інформаційних дисциплін, таких як "Архітектура комп'ютерів", "Програмування мовою Assembler", "Проектування автоматизованих інформаційних систем", "Інформатика та комп'ютерна техніка", "Інформаційні системи обліку" та інш. При цьому використовується модульно-рейтингова система навчання і оцінювання успішності [1]. Кожний модуль складається з циклу лекцій, теоретичного семінару і циклу практичних занять. У лекційному циклі студент спочатку набуває первинних теоретичних знань у і отримує індивідуальне завдання для самостійної роботи, що складається з самостійного ознайомлення з рекомендованою літературою (самостійне конспектування), детального дослідження однієї з актуальних тем (написання реферату) і розв'язку практичної задачі.

На теоретичному семінарі за рівнем теоретичних знань та глибиною самостійного вивчення матеріалу визначається рейтинг студента у балах, який використовується у подальшому для організації індивідуально-орієнтованого навчання у циклі практичних занять в малих групах. Під час практичних занять, коли під контролем педагога виконуються групові вправи, тренінг та взаємне навчання за принципом підтягування до лідера, дозволяється спілкування студентів між собою у бригаді для виправлення помилок і взаємоконтролю; студенти набувають практичних вмінь, вивчають досвід колег, проводять аналіз помилок, готуються до виконання індивідуальних завдань.

Виконання індивідуального завдання займає достатньо багато часу, тому студент здійснює це як у процесі аудиторного навчання, так і в позаурочний час самостійно. При цьому студентом проводиться пошук найбільш оптимальних з його точки зору варіантів вирішення завдання і відпрацьовується власна технологія практичної діяльності. Виконане індивідуальне завдання студент демонструє у бригаді. Викладач, здійснюючи контроль виконання завдання, аналізує помилки, надає консультації, оцінює та стимулює творчі пошуки студента. У процес контролю і консультацій залучаються також колеги студента з бригади для взаємного навчання та обміну досвідом. Особистісно-орієнтовані індивідуальні завдання у процесі нарощування складності поступово підводять студента до виконання курсових і дипломних проектів з профільюючих дисциплін та сприяють становленню дослідницької роботи студента.

Підсумовуючи викладені теоретичні засади і практичний результат, можна стверджувати, що описана організація особистісно-орієнтованого навчання в малих групах забезпечує особистісно-орієнтоване вивчення навчального матеріалу в умовах інтенсифікації знань, активізує самостійну роботу студента, підвищує якість навчання і сприяє творчому розвитку особистості.

Література

1. **Алексюк І.А.** Педагогіка вищої школи: Модульне навчання. – К.: УСДО, 1993. – 236 с.
2. **Зимняя І.А.** Педагогическая психология. – Ростов н/Д.: Феникс, 1997. – 422 с.
3. **Зязюн І.А.** Інтелектуально-творчий розвиток особистості в умовах неперервної освіти. – К.: Віпол, 2001. – 226 с.
4. **Кремень В.Г.** Розвиток освіти в Україні у контексті загально цивілізаційних змін// Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2005, № 4. – С. 9-16.
5. **Рибалка В.В.** Психологічні засади особистісно-орієнтованої професійної освіти як чинника гармонізації суспільства// Наукові праці МАУП: Суспільство у ХХІ столітті: проблеми гармонізації, гуманізації, демократизації. – К.: МАУП. – 2003, вип. 11. – С. 67-73.
6. **Стефаненко П.В.** Навчання у співробітництві як педагогічна технологія особистісно-орієнтованого підходу// Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2003, № 3. – С. 30-40.
7. **Стрельников В.Б.** Застосування технології навчання у співробітництві у вищій школі// Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2003, № 6. – С. 23-32.